

# ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦЦА

ОРГАН СЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 45 (595)

Нядзеля, 29 снежня 1946 года.

Цана 50

## 3 НОВЫМ ГОДАМ, ТАВАРЫШЫ!

Надходзіць новы, 1947 год. Мы ўстапаем у другі год чацвёртай сталінскай пяцігодкі, у год далейшага выканання вялікіх планаў аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі.

Мінулы, 1946 год быў першым годам аднаўленчай працы пасля завяршэння Вялікай Айчыннай вайны. Гэты год прынёс нам вялікія поспехі. У краіне пушчаны ў ход тысячы новых заводаў, фабрык, МТС, адраджаюцца калгасныя гаспадаркі. 1946 год быў годам росквіту нашай культуры, сацыялістычнай па зместу і нацыянальнай па форме.

Наша літаратура і мастацтва ўзняліся яшчэ на адну ступень у сваім развіцці.

1946 год быў годам росквіту савецкай дэмакратыі. Выбары ў Вярхоўны Совет СССР, у якіх удзельнічала 101.450.936 чалавек і з якіх больш 99% галасавала за блж. камуністаў і беспартыйных, паказалі велізарнае маральна-палітычнае адзінства савецкага народа, яго згуртаванасць вакол вялікай партыі Леніна—Сталіна.

1946 год прынёс нашай дарагой Радзіме рад перамог і ва ўмацаванні яе міжнароднага аўтарытэта, як даследуючага змагацца за справу міра і супрацоўніцтва паміж народамі.

У 1946 годзе камуністычная партыя большасцю і асабіста таварыш Сталін аддалі вялікую ўвагу ідэалагічнай рабоце. Узначылі ролі літаратуры і мастацтва ў справе ідэйнага выхавання савецкага народа ў духу камунізму. Былі прыняты відомыя настановы ЦК ВКП(б) аб часасяках «Звязда» і «Ленінград», «Аб рэпертары драматычных тэатраў і мерах да іх паліпшэння», аб кінофільме «Вялікія жыццё», які ўскрылі навуцкім і сацыялістычным, паклёпніцкім твораў, а таксама апалагетычных і да чымніні да ўраўнаважанай культуры захада.

Партыя ўказаала работнікам літаратуры і мастацтва, што «савецкія пісьменнікі ўсе нашы ідэалагічныя работнікі паставіліся чыпер на перадавую лінію агію, бо ў умовах мірнага развіцця не здамаўца, а наадварот, вырастаюць задачы ідэалагічнага фронту і ў першую чаргу літаратуры. Народ, дзяржава, партыя жадаюць не аддзялення літаратуры ад сучаснасці, а зліцця яе ўтаржэння літаратуры ва ўсе бак савецкага быцця. Большасцю высока цэнь літаратуру, выразна бачаць яе вялікую гістарычную місію і ролю ва ўмацаванні маральнага і палітычнага адзінства народа, у згуртаванні і выхаванні народа» (А. Жданав). Над выкананнем гэтых важных задач працуюць чыпер работнікі літаратуры і мастацтва. Надыход новага, 1947 года супадае з адзначэннем 28-ай гадавіны з дня стварэння БССР, якая была абвешчана незалежнай, суверэннай дзяржавай 1 студзеня 1919 года.

Па ініцыятыве Леніна і Сталіна 21 год таму назад была створана Беларуска-Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка. Упершыню за ўсю гісторыю історыю Беларуска-Савецкай Рэспублікі народ атрымаў сваю дзяржаўнасць. Але ён змог выйсці на вялікую дарогу жыцця і адстаяць сваю незалежнасць супроць шматлікіх ворагаў толькі дзякуючы брацкай дапамозе з боку свайго старэйшага брата—Вялікага рускага народа і другіх народаў Савецкага Саюза.

За гады свайго існавання БССР вырасла ў адну з перадавых рэспублік Вялікага Савецкага Саюза. Да Айчыннай вайны Беларусь была краем фабрык і заводаў,

узорных калгасаў, краем перадавой сацыялістычнай культуры.

Нагад нямецка-фашысцкіх захопнікаў перадымі мірнае развіццё нашай рэспублікі. Нара ўзяўся за зброю. І тут ён паказаў такую мужнасць, непакінаўнасць у барацьбе, такую вернасць вялікім ідэям партыі Леніна—Сталіна, што адзіва ўвесь свет.

Пася разгрому нямецкіх і японскіх імпералістаў Савецкая Беларусь прыступіла а залечвання цяжкіх ран вайны і дасягнула ўжо вялікіх поспехаў. Усе народы Савецкага Саюза па-брацку дапамагаюць ёй у аднаўленні народнай гаспадаркі. Яшчэ больш расквітнела беларуская сацыялістычная культура. Наша рэспубліка сваім укладом у барацьбу Аб'яднаных нацый задала сабе прызнанне ўсяго света і вышла на міжнародную арэну, дзе прымае ўдзел у вырашэнні складаных пасляваенных праблем міру і бяспекі.

У 1947 год мы ўстапаем, ведучы падрыхтоўку да выбараў у вышэйшы дзяржаўны орган нашай рэспублікі—у Вярхоўны Совет БССР. Гэтыя выбары зноў пакажуць, як моцна згуртаваны беларускі народ вакол задач сацыялістычнага будаўніцтва, вакол задач пабудовы баскласаво-сацыялістычнага грамадства. Падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўны Совет БССР усюды адзначаецца вытворчымі поспехамі. Стаханавыцы прамысловасці і сельскай гаспадаркі, наша савецкая інтэлігенцыя імкнуцца да таго, каб Савецкая Беларусь у каралеішы тэрмін стала «самай багатай і самай прыгожай».

Вялікія задачы паўстаюць у 1947 годзе перад дзеячамі літаратуры і мастацтва. Ім трэба здзейсніць указанні партыі: павысіць сваю ролю ў справе выхавання народа ў духу камунізму. Драматычным і опернаму тэатрам трэба больш і глыбей працаваць над сучаснымі савецкімі творамі, выхоўваючы ў нашых людзей лепшыя і высокародныя рысы: вернасць і адданасць вялікай справе Леніна—Сталіна, бяспартнасць у барацьбе з ворагам, імкненне да працоўных поспехаў.

Вялікую ўвагу на адлюстраванне сучаснасці павінны звярнуць беларускія мастакі.

Сёння мы друкуем старонку пад назвай «Да новых твораў поспехаў». Тут выказваюцца аб беларускай літаратуры прадстаўнікі розных прафесій: рабочыя, калгаснікі, інжынеры, акадэмікі, настаўнікі, былыя партызанскія камандзіры. І думка ўсіх іх зводзіцца да таго, што беларускія пісьменнікі, якія ў часе Айчыннай вайны натхнялі народ у барацьбе з ненавісным ворагам, шмат зрабілі для адлюстравання гераічных подзвігаў савецкіх людзей. Цяпер пакуль-што яны яшчэ слаба адлюстравваюць мірную стваральную працу нашага народа, не далі пакуль-што моцных твораў аб пафасе будаўніцтва і аднаўлення. Пісьменнікі БССР абавязаны не шмат павялічыць сваю творчую актыўнасць, каб вярта адказаць на гэты рахунак рэдакцыі народа.

Новы, 1947 год будзе годам вялікіх поспехаў Савецкай Радзімы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і культуры, ён прынясе слаўныя здабыткі нашым народам. Гэта будзе год урачыстасці савецкай дзяржавы, год працоўнага энтузіязма, год творчых дасягненняў.

Няхай жыве наша слаўная Савецкая Радзіма! Няхай жыве Вялікі Сталін!  
З Новым годам, таварышы!

## НОВАГОДНІ СНЕГ

Новагоднія ночы  
У засыпаных снегам траншеях  
За вайну давялося  
Правесці чатыры разы:  
З новым годам віталі нас песні  
Ліхія заветы,  
І сціскалі ў абдымках сваіх  
Халады-маразы.

Падаў снег  
Над руінамі сёл, гарадоў,  
Над франтамі;  
Засціла і сняжынку  
Партыя ў ямы палі,  
Нібы мяккай рукою  
Вялікіх памераў бінтамі  
Сукакоць хацеў  
Пакучыя раны зямлі.

Падаў снег,  
На ўстрыжожаных гулькімі ўрываў гнях  
Расцілаўся  
Сівога снарадлага пораху дым;  
І сцяганя яшчэ  
Вельмі многія носяць на сцягах  
Таго снегу і дыму  
Не сціртыя часам сляды.

Зашуміць ураджаем палі,—  
Есць наданне такое,—  
Калі дзень новагодні  
Пакрые сняжынкамі іх.  
Мы-ж.

Легенды тварыўшы самі,  
Узбуджэнай рукою  
Кожны год пакыналі  
Ураджай перамог франтавых.

Сёння кружыцца снег  
Над дамамі адноўленай вёскі,  
Над галінамі  
Пастаўленымі за лета садоў,  
Дзе вясной  
Пазрыманна завязваю  
Яблынь пядэсткі,  
Нібы сёння сняжынку,  
Будуць падаць паіху дадоў.

І напюцця усходзім  
Распаленых сонцам сняжынкам,  
Будзе вясень удзячна  
Багатай на сокі вясне,  
І паставіць дары свае  
У светлае свята дажынкам  
На настольнікі чыстыя,  
Як новагодні снег.

Новагоднія мары свае,  
Як заўсёды,  
Мы здзейсім:  
Будзе слаўны ўраджай  
І новы турботлівы год.  
Наша прэда па праву  
Увядзе ў паданні і песні,  
Што закружыць над светам,  
Як сёння сняжынкам падат.

Ул. ШАХАВЕЦ.

## Кандыдаты ў выбарчыя камісіі

24 снежня адбыўся агульны сход работнікаў Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета, прысвечаны вылучэнню кандыдатаў ва ўчастковую выбарчыя камісіі. Сход адкрыў К. Пуроўскі.

Слова атрымоўвае Я. Власава. Яна ўносіць прапанову аб вылучэнні кандыдатам ва ўчастковую выбарчую камісію Калінінскай выбарчай акругі артыстку балета Клаўдзію Фёдараву Калітоўскую. Затым выступіў Ул. Шахрай і прапанаваў вылучыць кандыдатам ва ўчастковую выбарчую камісію памочніка рэжысёра тэатра Вялянціну Нікалаеву Чыслову.

Агульны сход пастанавіў — вылучыць кандыдатамі ва ўчастковую выбарчую камісію Калінінскай выбарчай акругі К. Ф. Калітоўскую і В. Н. Чыслову.

Партыйная арганізацыя тэатра вылучыла кандыдатамі ва ўчастковую выбарчыя камісіі Таісію Сцяпанаву Макееву і народнага артыста Ісідара Міхайлавіча Балюціна (Калінінская выбарчая акруга), мастака Рыгора Канстанцінавіча Чыстага (Варшаўская выбарчая акруга) і мастака Паўла Васільевіча Мясленнікава (Молатаўская выбарчая акруга).

Ад прафсаюзнай арганізацыі тэатру кандыдатам ва ўчастковую выбарчую камісію Калінінскай выбарчай акругі вылучаны Канстанцін Васільевіч Пуроўскі; ад комсомольскай арганізацыі вылучана артыстка балета Рафаэліна Мікалаевна Сінева.

25 снежня адбылося пасяджанне Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, прысвечанае вылучэнню кандыдатаў у склад участковай выбарчай камісіі.

Пасяджанне адкрыў Кандрат Крапіва. Першым выступіў Павел Кавалёў. Ён прапанаваў вылучыць у склад участковай выбарчай камісіі участка № 7 Кагановіцкай выбарчай акругі г. Мінска ад Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі Усевалода Краўчанку і Ніну Тарас.

У сваіх выступленнях пісьменнікі Міхась Лынькоў, Янка Маўр, Ілья Гурскі, Міхась Клімковіч падтрымалі прапанову П. Кавалёва.

Усевалад Краўчанка і Ніна Тарас аднагалосна вылучаны кандыдатамі ў склад участковай выбарчай камісіі.

## На агульным сходзе

На апошнім сходзе партыйнай арганізацыі тэатра оперы і балета было абмеркавана пытанне аб рабоце камітэтаў у падрыхтоўцы да выбараў у Вярхоўны Совет БССР. З інфармацыяй па гэтым пытанню выступіў А. Мр-голін. Сход зацвердзіў рашэнне партыйнага бюро аб вызначэнні Я. Власавай загалікам агітпункта, лектараў і дакладчыкамі на агітпункце: Ул. Стэльмаха, Н. Гасціловіча, М. Модэля і С. Крывіцы.

Сход заслухаў пытанне аб рабоце агітатараў. Была адзначана добрая работа артыстаў В. Валчанецкай, Ц. Тарасенка і другіх. Яны ўжо правялі з выбарчымі дзве заняткі па мнуучыню «Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет БССР» і Канстытуцыі БССР.



## Артысты—члены ўчастковай выбарчай камісіі

Гэтымі днямі ў Беларускай Дзяржаўнай драматычным тэатры імя Якуба Коласа адбыліся агульны сход работнікаў тэатра па вылучэнню кандыдатаў ва ўчастковыя камісіі горада Віцебска па выбарах у Вярхоўны Совет БССР.

На гэтым-жа сходзе ў выбарчыя ўчастковыя камісіі па г. Віцебску ад калектыва тэатра былі абраны: заслужаная артыстка БССР М. С. Баліска, Е. П. Радзілоўская і артыстка Л. І. Мазалеўская.

## ДА ВЫБАРАЎ У ВЯРХОЎНЫ СОВЕТ БССР

24 снежня ў Саюзе савецкіх мастакоў БССР адбыўся сход, на якім было абмеркавана пытанне аб задачах мастакоў у сувязі з выбарамі ў Вярхоўны Совет БССР.

Усе мастакі абавязаліся прыняць актыўны ўдзел у афармленні выбарчых участкаў.

Усе мастакі г. Мінска прымацаваны да выбарчых участкаў сталіцы.

У мастацкім афармленні прымуць удзел народны мастак БССР, лаўрэат Сталінскай прэміі З. Азгур, заслужаная дзеячка мастацтва БССР І. Ахрэмчык, А. Бембель, А. Глебаў, Я. Зайцаў.

## Сіла мастацкага слова

Распачалася дзейная падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўны Совет БССР. Да выбарчыкаў прыйшлі агітатары. Вялікую ролю ў справе агітацыі мае мастацкае слова — вершы, апавяданні, нарысы.

У час выбараў у Вярхоўны Совет СССР і праводзіў заняткі ў адным з гурткоў на Другой Пугачоўскай вуліцы г. Мінска. Вуліца гэтая толькі напалову ўцалела пасля вайны. У невялікім доміку абралася да 30 слухачоў. Аднойчы, у канцы заняткаў усталя пахлыла выбарчыца Марыя Фёдаравна Жук і, напраўляючы хустку, што непаслухмяна спаўзала з плеч, сказала:

— Я хацела-б адну прапанову ўнесці. Можна? — запытала яна, звяртаючыся да слухачоў.

— Гаварыце, гаварыце!—пачулася з усіх бакоў.

— Я хацела-б, каб нашы заняткі канчаліся чытаннем пераў або апавяданняў. Хай агітатар парывае нам, што чытаць самім, ды і кнігу хай паможа дастаць.

— Праўна, — ухвалілі выбаршчыкі і тут-жа дамовіліся на наступныя заняткі пачытаць урункі з рамана Нікалая Астроўскага «Як гартавалася сталь».

На наступныя заняткі слухачоў прыйшло больш, чым звычайна. На другой гадзіне заняткаў чыталі раздзел з выдатнай кнігі Н. Астроўскага «Як гартавалася сталь».

Калі разыходзіліся, Марыя Фёдаравна запыталася:

— Спадабалася?

— Вельмі, — адказалі адразу некалькі галасоў.

— А да вас у мяне просьба, — звярнулася тав. Жук да мяне. — Да радзё перадавалі, што вышла новая кніга вершаў Якуба Коласа. Прыясце яе нам, мы паслухаем. Начальнік цэха фрэзаў новага інструментальнага завода, што будучы ў Мінску—Васіль Іванавіч Хадасевіч — спрактыкаваны агітатар, які ўмее выклікаць цікавасць у сваіх слухачоў, гаворыць:

## Пісьменнікі да выбараў

творы, якія б гаварылі чытачу аб вялікіх нашых заваяваннях, аб грандыёзных плавах, што нам неабходна ажыццявіць у новай сталінскай пяцігодцы. Пісьменнікі павінны сказаць палымнае слова аб тым, што савецкі грамадскі лад з'яўляецца самым перадавым і ўстойлівым, што гэты лад ёсць найлепшая форма арганізацыі грамадства. Пісьменнікі закліканы ісці ў масы баявыя заклікі нашай партыі, што натхняюць народ на самаадданую працу, на подзвіг у імя шчасця і славы сваёй Радзімы.

Дваццаць пяць беларускіх пісьменнікаў і ў іх ліку Міхась Лынькоў, Кандрат Крапіва, Міхась Клімковіч, Ілья Гурскі, Аляксей Стаховіч, Віталі Волскі, Аляксей Кучар, Янка Маўр і іншыя будуць прымаць удзел у перадавым друку і напішуць нарысы аб людзях, вартых быць абранымі ў Вярхоўны Совет БССР. Нашы крытыкі (т. т. Барысенка, Майхровіч, Агеевіч, Карнаў, Ларчанка) напішуць артыкулы пра рост культуры беларускага народа, пра поспехі нашай літаратуры.

Паэты створаць новыя вершы. Вершы, прысвечаныя выбарам, пішуць Якуб Колас, Пятрусь Броўка, Максім Танк, Міхась Машара і многія іншыя.

У першых ліках студзеня выедуць у Віцебск Марыяўскай, Малдзечанскай, Аўруцкай і Баранавіцкай абласцей чыры пісьменніцкія бригады для выступленняў і для аказання практычнай дапамогі выбарчым камісіям у іх рабоце. Распрацаваны планы выступленняў паэтаў і пісьменнікаў перад выбарчымі сталіцамі Беларусі—Мінска. Праводзяцца тры вялікія літаратурныя вечары для выбарчых сталіцаў, Варшаўскай і Кагановіцкай.

новіцкага раёнаў сталіцы. Асобныя бригады пісьменнікаў наведваюць аўтабуд і трактарабуд. Будзе арганізавана некалькі сустрач пісьменнікаў з маладымі выбаршчыкамі. Наладжваюцца выступленні пісьменнікаў па радзё.

Ва ўсіх гэтых мерапрыемствах прымуць удзел пісьменнікі А. Куляшоў, П. Глебка, М. Танк, П. Панчанка, П. Пестрак, М. Паслядовіч, А. Зарыцкі, А. Якімовіч, Ц. Крысько, М. Лужанін, К. Кірзенка, К. Штоў, В. Лютэва, А. Вялюгіна, Р. Няхай, Я. Брыль, І. Мележ, І. Грэмковіч, Г. Камянікі, Х. Мальцінскі, І. Платнер і інш.

Рад практычных мерапрыемстваў у падрыхтоўцы да выбараў у Вярхоўны Совет БССР праводзяць пісьменнікі, якія жывуць і працуюць у Гродні, Брэсце, Баранавічах, Магілёве, Гомелі і Бабруйску. У Гродні і Брэсце створаны бригады пісьменнікаў, якія ўжо па 2—3 разы выступалі з чытаннем сваіх твораў. Дзве сустрачкі з выбаршчыкамі на участках правялі пісьменнікі г. Баранавічы.

Актыўны ўдзел пісьменнікаў у выбарчай кампаніі павінен абагаціць іх новымі тэмамі, якія будуць паказаныя агітэстам з жыццём выбарчыкаў, іх працоўнай дзейнасцю. Партыя заклікае пісьменнікаў глыбока вывучаць нашу рэчаіснасць, бачыць у ёй новае, праўдзіва паказваць вобраз ногага, савецкага чалавека — творцу гераічнага і велічнага. У выбарчую кампанію пісьменнікі Беларусі ўзабагаціцца назіраннямі і новымі жыццёвымі фактамі для сваіх будучых кніг.

Павел КАВАЛЁУ,  
адказны сакратар Праўлення  
ССП БССР.



# ДРАМАТУРГ І ТЭАТР

Прайшло чатыры месяцы з таго часу, калі была надрукавана гістарычная п'еса ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычнага тэатра і мерах па яго палепшэнні». У гэтай п'есе гаварыліся: ВКП(б) ставіць перад драматургамі і тэатральнымі тэатрамі задачу — стварыць рэпертуарныя мастацкія адносіны паміж жыццём савецкага грамадства, аб'ектам чалавечай драматычнага тэатра і яго адлюстраванні ў п'есах і спектаклях жыццё савецкага грамадства ў яго аспэктах руху наперад, усяляк садзейнічаючы далейшаму развіццю лепшых бакоў характараў савецкага чалавекі, якія з асаблівай сілай выявіліся ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Беларускі тэатры па-сучаснаму паставілі да гэтага важнейшага ўказання ЦК ВКП(б) і пачалі перабудоўваць сваю работу. Яны ўключылі ў рэпертуар новыя творы на сучасныя тэмы, пачалі цікавіцца п'есамі, якія цяпер пішуцца драматургамі. П'эўны аднак перабудовы ёсць у тэатры імя Якіба Коласа. Тэатр працуе над двума сучаснымі п'есамі маладых беларускіх драматургаў. Першую — «Канстанцін Заслонаў» напісаў А. Маўзон, другую — «На Чырвонай горцы» — А. Бяліцкі і З. Цялеснін. Больш года п'еса аб Заслонаве ляжала ў Беларускім Дзяржаўным тэатры імя Якіба Коласа, але ніхто ёю па-сапраўднаму не зацікавіўся. А дзе, як не на радзіме славаціна героя партызана Заслонава — на Віцебшчыне трэба было перш за ўсё ставіць гэтую п'есу!

Тэатру тэатрам заказана п'еса на сучасную тэму п'есу П. Глебуку, але лёсам «заказа» чамусьці ніхто не цікавіцца.

Не лепш справа і ў абласных тэатрах. Яшчэ ў пачатку гэтага году Бабрускі тэатр уключыў у свой рэпертуар п'есу К. Губарэвіча, В. Зуба і С. Спаласнава «Люды светлай мары». Не глядзячы на тое, што аўтары зробілі параўкі, якія былі прапанаваны ў час чыткі і абмеркавання калектывам тэатра, п'еса і да гэтага часу ўсё-ж не паставілі.

Такое становішча тлумачыцца тым, што рэжысёры і загадчыкі літаратурных частак не па-сапраўднаму не адчуваюць палітычнага часу, мала цікавіцца запатрабаванымі перадавога савецкага гледача. Большасць з іх стаіць на тым пункце гледжання, што трэба браць тое, што ідзе ў іншых тэатрах. А між тым ЦК ВКП(б) абавязвае кожна тэатр на працягу года ставіць не менш двух-трох новых высокакачэсных і ідэйных і мастацкіх адносінах спектакляў на сучасныя савецкія тэмы. Гэта значыць, што за рэпертуар трэба змагацца больш актыўна.

П'сьменнікі, арганізатары важнасць закліка ЦК партыі, пачалі актыўна ўключацца ў стварэнне новых драматычных твораў. Асабліва актыўна зацікавіліся моладзь. Нядоўга ў працы А. Вялюгін, А. Астрэйка, М. Міронаў, Ю. Рудзько і інш. Мы гаворым аб тых аўтарах, якія ўжо ў асноўным закончылі работу і цяпер дапрацоўваюць свае творы. Працуюць над п'есамі і нашы старэйшыя п'сьменнікі Краніч, Клімковіч і інш. Але кожны драматург працуе сам па сабе і ў тэатр, відаць, прыдзе толькі тады, калі п'еса ўжо будзе гатова, ці, ва ўсякім разе, калі будзе створана так званы літаратурны варыянт. Можна было-б пазбегнуць гэтых варыянтаў і пры дапамозе рэжысёра пісаць адзін варыянт, па якому ставіцца спектакль. Бо кожны варыянт ці літаратурны ці сцэнічны павінен быць такім творам, які б не толькі быў цікавым для пастаюўкі, але і не з меншай цікавасцю чытаўся.

У свой час п'еса нарадзілася ў тэатры. Гэтая традыцыя была і ў нашых беларускіх тэатрах. Успомнім вопыт работы такіх драматургаў, як А. Міронаў і Я. Рамановіч, п'есы якіх ад іх з'явіліся і да ашыянага варыянта сцэнічнага тэксту нарадзіліся непасрэдна ў тэатры. Нарэшце, п'еса, напісаная нашымі вядомымі працавіцамі К. Чорным, З. Бялюжым і Э. Самуілейкім, таксама стваралася іры самым блізім супрацоўніцтва з тэатрам, у прыватнасці, з рэжысёрамі, якія ўзагалялі практыкаваныя літаратурна-веднае законы сцэны.

Не было-б агагані, каб тэатр падказаў драматургу, з якім ён стала супрацоўнічае, тэму, або ў тэатры працы выправі-бы тую ці іншую яго памылку. Наадварот, гэта паставіла-б існае стварэння п'есі.

Секцыя драматургаў Саюза савецкіх п'сьменнікаў БССР трэба больш дзейна змагацца за сучасную п'есу. Аднак яна і да гэтага часу нічога не зрабіла. Толькі адзін раз сабраліся драматургі, каб абмеркаваць пастаювы ЦК ВКП(б) аб літаратурцы, кіно і тэатры, пагаварылі тады і аб новых п'есах беларускіх драматургаў і на гэтым супакойліся. За гэты час некалькі новых п'ес з'явіліся ў друку, некалькі напісана маладымі аўтарамі, але яны не абмеркаваны лекцыяй. Калі-б секцыя драматургаў валожа працавала-б, дык не адчуваўся-б дарванасці драматургаў ад тэатра, якія заўважаюцца цяпер. Секцыя драматургаў павіна праводзіць і выкаваць працу яроў сваіх членаў і пачынаючых драматургаў.

У нас мала з'яўляцца сучасных п'ес, а тымі, якія сць, мы мала цікавімся. У гэтай справе знімаю працу магло-б праарбіць Беларускі Тэатральны Таварства. Трэба сістэматычна прапагандаваць срод гледачу сучасную п'есу, дапамагчы актараў і рэжысёраў зразумець яе. Да пастаюўкі новых савецкіх п'ес неабходна ў дапамогу актараў і пастаюўшчыкам выпускаць брашуркі з аналізам асобных вобразаў і сацыяльнай накіраванасці твора, з гістарычнымі даведкамі і іншымі метадамі і дапаможнымі матэрыяламі.

Кіраўніцтва на справы мастацтва пры Саюзе Міністраў БССР і Саюз савецкіх п'сьменнікаў БССР павіны больш дзейна клапамацца стварэнню новых драматычных твораў. Вядома, што Кіраўніцтва на справы мастацтва і Саюз п'сьменнікаў не павіны падняць загадчыкаў літаратурных частак тэатраў, абавязкі якіх з'яўляюцца работа з драматургамі Але яны абавязаны знаёміцца з кожным новым творам для тэатра. Нарэшце, кіраўніцтва на справы мастацтва павіна змагацца распаўсюджаннем п'ес і зацвержаннем іх да пастаюўкі, бо ўсё яшчэ існуе безліч інстанцый, якія ўносяць параўкі і змены ў п'есу. А між тым, у п'естанове ЦК ВКП(б) ясна сказана, што неабходна зрабіць да мінімуму колькасць інстанцый, якія займаюцца разглядам п'ес. Кіраўніцтва на справы мастацтва павіна раць драматургам тэатр, рэжысёраў, які-б рэальна дапамагалі п'сьменніку. Такую дапамогу ў нас аказвае пакуль што рэжысёр Л. Рахленка, які працуе з маладымі драматургамі. Ён не чакае канчатковага варыянта п'есы, а ў працэсе напісання яе дае маладым драматургам парады.

Неабходна, каб усе драматургі і п'сьменнікі Савецкай Беларусі ўключыліся ў справу напісання п'ес на сучасную тэматыку, які-б актыўна прапагандавалі палітыку савецкай дзяржавы.

«Савецкі тэатр, — сказана ў п'естанове ЦК ВКП(б), — можа выканаць сваю важную ролю ў справе выхавання працоўных толькі ў тым выпадку, калі ён будзе актыўна прапагандаваць палітыку савецкай дзяржавы, якая з'яўляецца жыццёвай асновай савецкага ладу».

Усе рысы гераічнага характараў Максімава маюць грамадскія вытокі, таму і сіла іх вялікая. За яго ўсё баявы калектыв, ва яго баку грамадская думка і савецкі народ.

Не ўсе рысы характараў Бароўскага карыстаюцца падтрымкай калектыва і грамадства, з думкамі якога ён мала лічыцца. Таму апоры ён шукае ў самага сябе. Такі шлях няправільны і небяспечны для кожнага чалавекі.

Аднак, адсюль не вынікае, што Бароўскі згублены чалавек. Не, Аб ім гаворыць Клабукова, што ён «...удурын перадавы камандзір... адважны, бліскучы выхавальнік», але «шчы раз падняў глыбокія веды інтуіцыяй», не заўсёды цэніць тэхніку... А яго пачатковы гаворчы проста: «Бароўскі дэзэртёр афіцэр. Думае цэвора і разважліва. Аспіражым і дакладна. Калі мне трэба будзе праводзіць аперацыю, каб усё па хронаметру, як у аптацы — пашло Бароўскага».

У Бароўскім-камандзіры ўжо ёсць супярэчлівасці, а калі дадаць супярэчлівы характар яго, як чалавекі, дык зразумелым будзе, наколькі гэта складаны вобраз. За самага аўтара заключаюцца ў тым, што ён паставіў усё комплекс станаюўчых і адвольных якасцяў Бароўскага. Вось у чым цяжкасці выканання гэтай ролі. Усе ўчынікі і дзеянні Бароўскага ў аўтара толькі адмоўныя, гаворчы-жа аб ім шмат станаюўча. Ёсць небяспечна зрабіць Бароўскага толькі адмоўным тыпам, і гэтай небяспечкі не пазбег артмст Раманаў, які выконвае гэту ролі.

У супрацьлежнасці характараў Максімава і Бароўскага заключаюцца асноўныя канфлікт п'есы, які слаба гучыць у тэатры. Ніякі ў спектаклі драматычнага напружання барацьбы чалавечых пачуццяў, якія хваляюць і захапляюць гледача. На спектаклі ляжыць адзнака абываказасці. Жывуць толькі асобныя сцэны, дзе актры самі знаходзяцца ўнутраную сувязь паміж сабой. П'есу рэжысёр Гур'еў не зразумее, а таму і спектакль атрымаўся шырм і без усялякай думкі. Рэжысёр пайшоў па шлях вольнага вырашэння залуым. Ён загравуваў сцэну цяжкамі дэкарацыямі і не глядзячы на велізарныя памеры яе, абмежавваў дзеянне актараў. Рэжысёр захапіўся такімі знешнімі эфектамі, як з'яўленне падводнай лодкі немцаў, паказ прыхода катэраў, светлавым зображэннем снега. Хаця ўсё гэтая залуа і цікавая, але яна тэхнічна зроблена нехайна. Рэжысёр не зрабіў асноўнага, не зацікавіў актараў сваім творчым захапленнем і гэтая захапленне не перадаў ім. Амаль усе персанажы спектакля жывуць ціхім, прыглушаным жыццём.

Рэжысёр хацеў паказаць шырокае палітоа падзей, якія зніча разгортаюцца, і не пераадолеў апавальнага характара п'есы. Затое ў спектаклі страчана гаюнае — няма паказу велікі новага савецкага чалавекі, героя Максімава і другіх воімаў і іх багатага ўнутранага свету.

Максімаў на сцэне (арт. Шышалаў) надзвычай пасрэдна чалавек. Ніяма ў ім магутнага духу, непакінай волі, упартасці, няма таго вялікага пачуцця і палымінасці, якія сгарваюць душу салдата, вядуць у бой, на падзвігі ў імі радзіму. У п'есе ёсць багаты на тое матэрыял. Вось сцэна сярэчкі аб славе. Тут моцна чапаліся два баявыя сабры, але Максімаў вылавер-

# „ДАЛЁКА АД СТАЛІНГРАДА“

(Прэм'ера ў Беларускім Дзяржаўным тэатры імя Якіба Коласа)

Нібы здаўле чулі бадырэя і ўрачыстая, строгая і выразная п'еса: «Вставай, страна огромная». Прамень пражэктара асвятляе на заслоне карту раёна Сталінграда. Стрэлмы паказваюць, як з трох бакоў наступае вораг на легендарны Сталінград. Другі кадр... Падымаецца вайна. Зямлі ў неба паўзе шэры дым...

Прамень святла спыніўся на медалі, з якой упэўненым позікам глядзіць Сталін, нібы сываржаючы словы, што высечаны на бронзе ганаровага знаку: «Наша справа справядліва — мы перамаглі». Так пачынаецца спектакль «Далёка ад Сталінграда» ў Беларускім Дзяржаўным драматычным тэатры імя Якіба Коласа.

П'еса маладога драматурга А. Сурава распрацоўвае надзвычайную тэму — тэму адзіства тыла і фронту нашай краіны ў барацьбе з фашысцкімі вандаламі.

П'еса «Далёка ад Сталінграда» — публіцыстычны твор. Аўтар здолеў перадаць пачуццямі часу, паказаць жыццё заводу ў шчыльнай сувязі з жыццём усёй краіны.

А. Сураў разам з выдатнымі з'явамі рэалісмаі паказваў і тыя асобы адмоўна з'явы, якія заміналі нашаму руху наперад.

Тэатр зрабіў стаўку на раскрыццё характараў людзей і іх узаемаадносінах. Падзеі разважваюцца ў выніку сутычак героюў. Публіцыстычнасць п'есы не робіцца самазгэй.

Вобразы раскрываюцца ў спектаклі праз глыбока-драматычныя сітуацыі. Тэатр здолеў пераадолець некаторую схематычнасць драматычнага матэрыяла і вырашыць п'есу ў рэалістычным плане.

Пастаюўшчык спектакля (рэжысёр Н. Лойтар), а таксама і ўсё калектыв выканаўцаў сур'ёзна працавалі над гэтым спектаклем. Адчуваецца, што пастаюўшчык правёў значную работу з актарамі. Асабліваю ўвагу ён звярнуў на стварэнне станаюўчых вобразаў, вобразаў героюў нашага часу, сапраўдных савецкіх людзей.

Аб гэтых новых людзях, якія перамаглі ворага і цяпер рухаюць нашу дзяржаву наперад, трэба сказаць асобна, бо на паказ характараў і іх паводзін і зрабілі акцэнт не толькі пастаюўшчык, але і выканаўцы.

Парторг заводу Арлоў — чалавек усхваляны, для яго лёс краіны, заводу — лёс уласнага жыцця. Ён па-франтавому рашуча і напорста прызначаўся брацца за справу. Таму, калі Арлоў прыходзіць на завод, ён не заспакойваецца тым, што завод перавыканаў план і атрымаў Чырвоны сцяг, а дамагаецца яшчэ большай выпрацоўкі авіяцыйных матараў. Гэта выразна бачна з яго слоў:

«Арлоў: — Што тут дадаць! Мы павіны выпускаць матараў не столькі, колькі заплавана, выходзячы з рэальных умоў станкавага парка, а столькі, колькі патрабуе фронт».

Красавіч: — Лозунгі.

Арлоў: — Не, не лозунгі. Іначай мы не выйграем вайны.

Талкачоў: — Што ён гаворыць? Гэта паражэства!

Арлоў: — Адым гераізмам ворага не раздзіць. Тыя, хто застаўся ў тыле, павіны зрабіць негачымае. Я адчуваю — толькі гэтак стаіць пытанне».

Гэтыя словы чалакмы вызначаюць вобраз Арлова, які стаіць на пазіцыі наступальнай палітыкі, а не супакойваецца дасягнутым.

Арлоў адносіцца ад астатніх сваёй энэргічнасцю, аптымізмам, сувязю з масамі, нястомным імкненнем да новага. Яго палымінасць і настойлівасць, якія так ярка раскрывае артмст П. Малчанаў, якраз і з'яўляюцца тымі чалавечымі рысамі, што складаюць характар самааданага партыйнага работніка. Падпарадкаванне ўсёй сваёй жыццёвай дзейнасці партыйнай справе, валавая сабранасць — сутнасць Арлова.

Найбольшымі запамінальнымі сцэнамі ў спектаклі з'яўляюцца размовы з падлеткам, сучаснікам Арлова з Аспрэдзкім, цэлым лірычным размова з журналісткай Волінай, фінал спектакля. Гэтыя сцэны пастаюўкі зроблены дасканала.

Актар не выбаецца з ансамбля спектакля. Праста, паслядоўнасць, самааданая праца ў імя будучыні робіць вобраз змястоўным і яркім.

Бліжэйшым сабрам Арлова на заводзе з'яўляюцца стары інжынер Бярэзін, які мае за сваімі плячыма навуковы і вытворчы вопыт. Бярэзін разумее важнасць моманту больш, чым некаторыя іншыя таварышы, якія кіруюць гарадской прамысловасцю. Артмст А. Ільіньскі іграе ролю Бярэзіна змацінальна, выўлючычы яго, як чалавекі прывабнага, пераконанага апыміста. Ільіньскі перамагае сцэнічнаю традыцыю, што ўкаранілася на сцэне пры паказе старых прафесараў. Сцверджанне Бярэзіна, што «жыццё ёсць канфлікт» — зусім не выпадкова фраза, а вынік яго шматгадовай жыццёвай практыкі.

Сутнасць Бярэзіна ў тым, што ён ніколі не супыняецца на дасягнутым. Гэта імкненне чалавекі. Ён вынаходзіць паточны метад, новы метад у вытворчасці. Непакойлівасць у характарах Бярэзіна з'яўляецца сведчаннем яго нястомнай думкі, яго жадання як мага больш аддаць сілу на карысць са-

вейкай Радзімы. Гэта ўхілье вобраз ад градыдынасці і вырацоўвае яго ад штампу. Артмсту не варта было-б падкрэсліваць залішнюю нервовасць Бярэзіна, каб яшчэ шчыльней можна было сплываць яго інтэлігентнасць з рысамі чалавекі справы, які ніколі сабе не бачыць па-за працай.

Міхееў — стары рабочы, вынаходца-самаву, базмежна любіць свой завод. І кожнага чалавекі, які добра ставіцца да прадпрыемства, ён павінае, лічыць за свайго. Яго размовы з жонкай — сцэны каля заводу і ў сваім садку, асабліва запамінаюцца. Магчыма, што не варта было артмсту І. Матусевічу рабіць гэтую фігуру знатла жанравы, неабходна было надаць вобразу Міхеева некаторую ўзбэшнасць, што падкрэсліла-б жыццёвыя рэальнасці рысы старога кадравага рабочага.

Дырэктар заводу Аспрэдзкі ў выкананні Ц. Сяргейчыка правільна паказваецца як эгаіст, неважлівы ў адносінах да людзей. Аспрэдзкі за працы не бачыць свету. Але разам з тым за справамі ён не бачыць людзей, чаго яму нельга дараваць, як кіраўніку заводу. Усё-ж удумлівасць, разважлівасць і час прымуслі яго выявіць схільнасць да Бярэзіна, прызнаць і выкарыстаць у вытворчасці прапанаваны ім праект.

Катэгорыі людзей, падобных да Аспрэдзкі, шодзіць тое, што яны, габягнныя работнікі, мала бываюць на вытворчасці, адарваны ад жыцця.

Так атрымалася і з Купавіным. Ён баўся выйсці з чатырох сцен, яму хацелася кіраваць, сядзець у сваім кабінце, забываючыся аб тым, што жыццё — з'ява складаная. Артмст М. Звездачотаў іграе сакратара гаркома партыі Купавіна даволі тактычна, без сатырычнага адцення, на той некаторай двухсэнсоўнасці тэкста і дае падставу. Купавін разумее людзей і, калі бачыць, што яго абкружаюць сапраўды ненадзейныя працаўнікі, ён пазбаўляецца іх. Некаторая абмежаванасць, часамі будзённасць і разам з тым начальніцкая напышлівасць адчуваюцца ў вобразе Купавіна. Артмст М. Звездачотаў выконвае ролю Купавіна з выключным майстэрствам.

У сатырычным плане сыграны роля члена гаркома партыі Красавіна (арт. А. Шэлег). У ім канцэнтраваны рысы кансерватызма, адсталасці. Ён тыповы мешчанін, якому свая скура даражэй за ўсё. Ён не рызкуе. Ціхае жыццё — воль яго ідэал. Нідбайныя адносіны да людзей, якія займаюць меншую пасаду за яго, характарызауюць Красавіна, як чалавекі абмежаванага

і нічэмнага, а кавіта.

Роля журналісткі Волінай п'есе, але гнаіцца з сюжэтам, таму месца нагульці невыразнае, што артмст М. Бяліцкай цяжка было пераадолець драматычны матэрыял і стварыць цікавы вобраз. Выканаўца імкнуўся трактаваць ролю ў лірычна-патэтычным плане, шукаючы ва ўзаемаадносінах з іншымі персанажамі апраўданне для такой трактоўкі.

У спектаклі ёсць некаторыя моманты натуралізма, якія ў значнай меры залежыць ад сяміх выканаўцаў. У такім плане падаецца, напрыклад, вобраз старэйшых горсавца Анохіна (арт. А. Трус).

Натуралізм заўсёды спрашчае ролю, зводзіць не ішы раз да лука. Такой небяспечкі не пазбег, напрыклад, у спектаклі артмст І. Тупік (вартуіч Даміла). Іначай іграе гэтую ролю артмст З. Вядкі, які знайшоў для вобраза Дамілы прывабына чалавечыя рысы, чым і ажывіў эпізадычна персанаж.

Вобраз Кулагінай (арт. Т. Бандарчык) таксама невыразны, толькі таму, што ў ім не знойдзены ні вонкавы ні ўнутраны рысунак.

Цікава выконваецца двама артмстамі роля жонкі рабочага — Кузьмішчына. Артмстка Л. Мазаўская робіць гэтую ролю больш выразнай, адцяняючы характар старой, трохі бурклівай жанчыны. Артмстка Н. Глебуўская надае ролі больш эмацыянальнасці і лірычнасці. У не выкананні Кузьмішчына — сапраўды кляпатылы чалавек.

З іншых эпізадычных персанажаў цікава — сатырычная фігура рэдактара газеты Талкунова (арт. С. Скальскі) і надзвычай жывы падлеткі Вася (арт. М. Маркоўская) і Фёцкі (арт. Г. Гелнер).

Ролі Далагавай (арт. Заранок) і Зоі (арт. А. Рыжкова) амаль аднолькавыя паводле сваёй эмацыянальнай афарбоўкі. Абодвае артмсты іграюць не маладых заўзятых дзлчач, а нейкую адцягненую бадырэя.

Мастацкае афармленне Б. Кноблока надзвычай малаўчыча і трапна вызначае месца дзеі спектакля. Вельмі добра афармлены сцэны: пад клёнам, у садку Міхеева, у кабінце сакратара гаркома партыі і для прахадной будкі заводу.

Калектыв тэатра аддаў вялікую ўвагу савецкай п'есе, прыцягнуўшы да гэтага лепшыя свае сілы. Тэатр не пайшоў шляху за драматургамі, а наадварот, паглыблячы п'есу, стварыў карысны спектакль на сучасную тэму.

А. ЕСАКОВ.



«Далёка ад Сталінграда» ў тэатры імя Якіба Коласа. Народны артмст БССР П. Малчанаў у ролі Арлова, народны артмст БССР М. Звездачотаў у ролі Купавіна, народны артмст БССР Ц. Сяргейчык у ролі Аспрэдзкі і народны артмст БССР А. Ільіньскі ў ролі Бярэзіна.

Фота М. Рывіна.

# „За тых, хто ў моры“

У абласным Габруйскім драматычным тэатры

Спектакль «За тых, хто ў моры» невялікай належага месца ў рэпертуары абласнога Габруйскага драматычнага тэатра.

Тэма п'есы В. Лаўрэнава — аб новым савецкім чалавекі, аб героях-воінах, тэатрам не раскрыта з дастатковай разнаважысцю. Асноўны канфлікт паміж Максімавым і Бароўскім не вырашаны з парэбнай сілай і глыбінчай.

Галоўны герой п'есы Максімаў з'яўляецца тым членам савецкага грамадства, які не аддзяляе асобістых інтарсаў ад грамадскіх, не адрывае адно ад другога. Вось чаму на прамоў Бароўскага аб славе ён з абурэннем адказвае: «Ёна наша справа ганіцца за асабістай славай! Не для гэтага нас расцілі, не гэтаму вучылі! Не мая слава, а агульная... Рад сваю справу, які выемку пошудзь, каб пуху ляцеў... А хто б'е — Пятроў ці Сілаваў, якая мне цікавае? Усе навалілі... Усёй народ! І раскатаем дашчыт! Потым разбіруць, хто герой, хто не, то сокал, хто курчына...».

Калі Максімаў, не доўга думачы, адпывае ў мора ў штормаве надор'е, дык Бароўскі мяркуе: «Ці варта рызыкаваць, а як мне будзе ў гэтай аперацыі? Хача ён і лічыцца адважным камандзірам, але ў сваёй свядомасці не дайшоў да іраганічнага злучэння асабістага з грамадскім. Тым не менш, які савецкі чалавек, ён паставіла адчувае, што не правы. У Бароўскага вымушаны апраўдаць сяб, ачышчыць сваё сумленне тым, што асудзе сваё падзеянне».

Мастак М. Філіповіч сабраў для Дома народнай творчасці 150 эскізаў беларускіх народных гарнітураў. Эскізы могуць быць выкарыстаны для пашыўкі касцюмаў для мастацкай самадзейнасці.

Усе рысы гераічнага характараў Максімава маюць грамадскія вытокі, таму і сіла іх вялікая. За яго ўсё баявы калектыв, ва яго баку грамадская думка і савецкі народ.

Не ўсе рысы характараў Бароўскага карыстаюцца падтрымкай калектыва і грамадства, з думкамі якога ён мала лічыцца. Таму апоры ён шукае ў самага сябе. Такі шлях няправільны і небяспечны для кожнага чалавекі.

Аднак, адсюль не вынікае, што Бароўскі згублены чалавек. Не, Аб ім гаворыць Клабукова, што ён «...удурын перадавы камандзір... адважны, бліскучы выхавальнік», але «шчы раз падняў глыбокія веды інтуіцыяй», не заўсёды цэніць тэхніку... А яго пачатковы гаворчы проста: «Бароўскі дэзэртёр афіцэр. Думае цэвора і разважліва. Аспіражым і дакладна. Калі мне трэба будзе праводзіць аперацыю, каб усё па хронаметру, як у аптацы — пашло Бароўскага».

У Бароўскім-камандзіры ўжо ёсць супярэчлівасці, а калі дадаць супярэчлівы характар яго, як чалавекі, дык зразумелым будзе, наколькі гэта складаны вобраз. За самага аўтара заключаюцца ў тым, што ён паставіў усё комплекс станаюўчых і адвольных якасцяў Бароўскага. Вось у чым цяжкасці выканання гэтай ролі. Усе ўчынікі і дзеянні Бароўскага ў аўтара толькі адмоўныя, гаворчы-жа аб ім шмат станаюўча. Ёсць небяспечна зрабіць Бароўскага толькі адмоўным тыпам, і гэтай небяспечкі не пазбег артмст Раманаў, які выконвае гэту ролі.

У супрацьлежнасці характараў Максімава і Бароўскага заключаюцца асноўныя канфлікт п'есы, які слаба гучыць у тэат

# БЛІЖЭЙ ДА ЖЫЦЦЯ

# ПАД НОВЫ ГОД...

(Гумарэска)

Да «Рыбковай хаты»  
Збіраецца народ.  
Святкуе (олае свята,  
Страчае Нова год.

Зрабіў ён дом прасторны  
На многа лет і зім.  
Жывіцай лікуець бярня,  
Утульна, сцягла ў ім.

З каймою вясёльнай  
Лыжня пасаж абрус,  
Каб сеў за стое дубовы  
Пісьменнікі Саюз.

Гарыць агнём ілка,  
Там розных ёлак шмат:  
І «Параоз-Міодка»,  
І Карнава трапат,  
Чудзіць асіпны свет,  
І сніг конь Ляўрыкі  
Апоены павіс.  
Лынькоў каля еліткі  
Удзімае семафор.  
Трымаючы дзясяткі  
Даўно пачаты тэр.

Вітаецца ён з Мазам:  
— Заходзь, браток сюды...  
Аздоблен слаўным паўрам  
Магутны «Сын вая».

Вядуць яны размову  
Павольна між сабой.  
Лужані ў Лынькова  
Схваляўся за спіной.

— Заходзьце, ягамосці—  
Гаворыць гаспадар.  
Ідуць у хату госці,  
Нясе з іх кожны дар.

З усіх пятаў першым  
У хату увайшоў  
З вайкай нізкай вершаў  
Маленькі Куляшоў.

Узняўшы кніжак ранец,  
Заходзіць Танк Максім.  
Яго браню ТАРАНІН  
Баіцца нават «ЛІМ».

Ідзе «Пад мірным небам»  
Старожы пакрысе,  
А Броўка—з новым «Хлебам»  
А Глебка... соль нясе.

І Краўчанкі аповесць  
Чытае Дзед-Мароз.

Рамаю свой Паслядоўч  
З-пад Пухляц прывёз.

А Панчэйка фіранкай  
Слазінку вышраў:  
Вільняку ці Іранку  
Ён, мусіць, прыгадаў.

І чорным ходам вузкім  
Правёў «Свайх людзей»  
Ілья Данілаў Гурскі,  
З ім Хрушч, Чабор, Баўдзев.

Усе вакол паселі  
На том «Лясных сядзят»,  
Малоску ў партфелі  
Хавале паклігав.

Да «Беларусі» вельмі блізка  
Вітаць Вольскі падмуш,о  
Дзёрэ ў сваёй алімпійскім  
Па востем скур з сваіх «зуброў».

А Крысько-Вітка сёння вярнуў  
Яго спасылае раптам гора:  
Сязіць на «Вожыку», пакутнік,  
Трымаючы ў руках трыпутнік.

Гарыць агнём ілка,  
Танцуе карагод,  
Прануза і Гамолка  
Застылі ля парот.

Ды, адштурхнуўшы іх рукою,  
Антон Бяленіч з напію  
Маскоўскі цягне чамадан.  
Што ў ім?  
Пама ці раман?  
А можа п'еса? Мо' рамансы  
Альбо... зайку на авансы?  
Усе-ж вітаць Антона рад  
Ціпер і Краўча Кандар:  
Па п'есах новы ёсць субрат.

Здаецца ўсе,  
Але Стахоўч  
Крычыць трывожна:  
— Дзе Каліковіч?  
Тане ў «Возеры лясным»  
І толкі—  
Бурбалкі над ім.

Тут Кавалёў для ратавання  
Шукае зуха-малайца,  
На тэрміновае заданне  
Паслаў Кучара-плаўца:  
Мо' адраце ён хлапца?

Ён ратавальную вярхоўку  
Сюжэтам змяніў вузлом.  
Аформіў камандыроўку  
Яму адразу за сталом.  
А подпісы на ёй без змен  
Старыя:

Гіра і Бязмен.

## НОРАТКА

★ У выданні бібліятэкі «Літбел» зна-  
дзена друку паэма лаўрэата Сталінскай пр-  
Аркады Кулішова «Сцяг брыгады».

★ Вышэй з друку з'явіліся  
асяродкі «Беларусь». Часопіс аднавіў  
артыкул П. Лабуса «Аб рабоче-тэатраль-  
Сталіна «Марксізм і нацыянальнае  
танне».

Надрукаваны ўрывак з п'есы  
Я. Коласа «Рыбакова хата». 40-гадовы  
літаратурны і грамадскі дзеяца  
Я. Коласа прысвечаны артыкулы: Ш. Ш.  
народнага паста — У. А. Агіевіч, «Пер-  
беларускі раман» — Ю. Піпыркоў, «Сва-  
свой дзень Занямоўне» — В. Таў-  
«Сорак гадоў назад» — Я. Маўра.

У часопісе таксама змешчаны  
М. Танка, М. Гамолкі і М. Хрыці-  
авадзіні Я. Маўра «Драўляная  
А. Куляшоўскага «Наймо»,  
М. Паслядоўч «Дзень у калгасе»,  
«Свет», артыкулы І. Нівенева «Дыро-  
Ташына Калыміцава», Л. Сагарана «Мяс-  
Бандэвіч і фальклары», А. Гур-  
«Беларуская мастацкая прамысловасць»,  
У. Хрушч «На савёўскіх сценах»  
і інш.

Літаратурны вечар па раману  
«Маладая гвардыя»

Кафедра рускай літаратуры і комса-  
мольскай арганізацыя Гомельскага педі-  
тэалягічнага інстытута вечар, прысвечаны  
героіні раману А. Фадзеева «Мала-  
дая гвардыя».

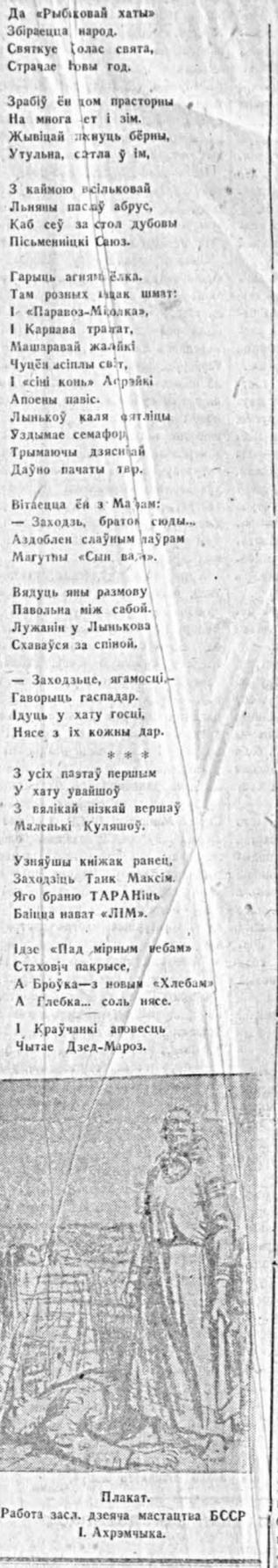
Літаратурны вечар выклікаў вялі-  
кае цікавасць сярод студэнцкай моладзі. У  
вечары прынялі ўдзел студэнты ўсіх факу-  
льтэтаў інстытута і навуковыя работнікі.

Студэнты літаратурнага факультэта  
СІІІ даклады на тэму: «Дзёны змест і  
хваліць значэнне раману «Маладая гвар-  
дыя» «Вобразы савецкай моладзі і вяр-  
таны старэйшага пакалення ў рамане».

Наволе прапаведні сакратара гора-  
дскага тав. Япішкі абмеркаванні  
«Маладая гвардыя» будзе таксама  
прыведзена з моладдзю і комсамоўскай  
моладдзю.

«Сялянка» з'явілася пачаткам творчасці  
Дуіна-Марцінкевіча; з гэж пачынаецца і  
новая гісторыя беларускай драматургіі.

Л. БЭНДЭ.



Плак.  
Работа засл. дзеяча мастацтва БССР  
І. Ахрэмчыка.

Палітычныя карыкатуры Б. Малкіна, з  
ліку якіх 12 друкаваліся ў часопісе  
«Фронтавы гумар», — органы палітычнага  
кіраўніцтва Заходняга фронту — выкра-  
ваючы нямецкую вайшчыню, спраўдуючы  
зварыную сутнасць фашызма, зрываючы  
усялякія маскі, якімі спрабавалі гітлераў-  
скія «ідолягі» і «прангаднаты» пры-  
крыць свае чалавечыя і аніянісціцкія тэорыі і  
разбойніцкую практыку. Пейзажы Б. Мал-  
кіна «Па дарогах вайны» праўдзіва, з  
настроём паказваюць ваенныя дарогі, па  
якіх адыходзіць удалеч абозы.



А. Шыбіў. Партрэт сына.

На выстаўцы прадстаўлены гарадскія  
пейзажы М. Дуціца, М. Берковіч, А. Кар-  
жанеўскага. М. Дуціц умела замалювае  
розныя куткі нашых гарадоў, разбураных  
у час вайны: Мінска, Нова-Барысава,  
Вільні і іншых.  
На вайкі жаль, работы, якія адлюстроў-  
ваюць аднаўленне разбураных гарадоў  
Беларусі, на выстаўцы адсутнічаюць.  
У асноўным пры паказе партызанскага  
руху мастакі абмяжоўваюцца агульным  
адлюстраваннем падзей, у той час, як воб-  
разы пасобных герояў-партызан застаюць  
мала індывідуалізаванымі.  
На нізкім прафесійным узроўні зна-  
ходзіцца партызанскія замалёўкі мастака  
Л. Бойкі. Недахопам гэтых малюнкаў  
з'яўляецца празмернае захалпенне мастака  
перадачай нестогных дэталей.  
Работа мастака П. Гаўрыленкі «Парты-  
заны на Палессі» ілюструе той момант,  
калі партызаны перапраўляюць палонных  
немаў на лодцы ў свой штаб. Шкаваля  
сваім сакавітым каларытым спалучэннем  
маніціі П. Гаўрыленкі «Партызанскі  
штаб». Эскізі яго «Парыў нямецкай аб-  
роны» нагадвае панараму.  
Настроій дынамікі і напружанасці мае  
месца ў партызанскіх творах па дрэве  
Р. Гембіцкага «Захон партызанамі бела-  
польскай разведкі», «Партызаны рэжыць  
правду».  
Індывідуалізаваную характарыстыку ча-  
лавека дае ў малюнках з жыцця народных  
месцінаў «Партызаны ў походзе», «Чы-  
туючы новагодні загад», «У партызанскі  
зямлячкі» С. Раманаў. Мастак перадае  
індывідуальнае аблічча кожнага свайго  
персанажа ў прастай натуральнай манеры:  
шляхам супростваўлення цёмнага і  
светлага, шляхам энергічных штыроў і вяр-  
(малюнкі выкананы тушшю).  
«Яснасцю і змястоўнасцю малюнка ад-  
розніваюцца застаўкі, выкананыя С. Ра-  
манавым да зборніку вершаў А. Куляшо-  
ва і П. Броўкі.  
Ілюстрацыя на выстаўцы прадстаўлена  
вельмі мала. Між тым, у сучаснай со-  
ветскай літаратуры даволі багата выдатных  
твораў, над якімі беларускія мастакі  
маглі б працаваць як ілюстратары.

Ілюстрацыі Р. Гембіцкага да аповесці  
Я. Коласа «Дрыгва» некалькі абстракт-  
ныя і амаль не выўлікоў змест кнігі.  
Л. Замах у сваіх ілюстрацыях да апа-  
вяданняў М. Лынькова «Кавалек хлеба»,  
«Дзіцячы машычок», «Васількі» абмяжоў-  
ваецца агульнай перадачай дзеяння, не  
даючы індывідуальнай характарыстыкі пер-  
санажаў. Ілюстрацыі Л. Замаха ў вельмі  
нізкай ступені раскрываюць і дапаў-  
няюць тэкст.  
Больш удала ў сэнсе канкрэтнасці  
характарыстыкі герояў ілюстрацыя Ф. Кру-  
глінскага да твора М. Лынькова «Грынка».

Наогул жа ў нешматлікіх ілюстрацый-  
ных работах беларускіх мастакоў вобраз  
саветскага чалавека, чалавека, народжанага  
сталінскай эпохай, які перамог цёмныя сі-  
лы фашызма, не створаны.

Ілюстрацыі В. Ціхановіча да дзіцячай  
казкі «Вераб'ёў гасці» А. Якімовіча, ілю-  
страцыі і застаўкі да часопіса «Вярхоўка»  
характарызуецца выразнасцю, яснасцю і  
канкрэтнасцю малюнка. Богра і з гумарам  
перадае мастак аблічча розных зваркоў і  
штушак. Малюнкі В. Ціхановіча, безумоў-  
на, зацікавяць дзяцей.

Ілюстрацыя В. Ціхановіча да твора  
Я. Купалы «Курган» добры наогул,  
як пейзаж, але як ілюстрацыя да паэмы  
Я. Купалы мала выразна. Трэба адзначыць  
вокалікі В. Ціхановіча да «Вершаў для  
дзяцей» Я. Коласа, да твора А. Крыўчэ-  
скага «Аб 28 паўных героях».

Вокалікі да версу В. Вольскага  
«Гасця» работы мастака Н. Гуціева глы-  
бока вырашае змест твора. Самая пабу-  
дова загадоўка «Гасця» ўвасабляе імклі-  
ваць палёту.

Умела зроблена Н. Гуціевым вокалікі  
да п'есы «Энеіда наывварат» і «Тарас  
на Парнасе». Кампазіцыйная пабудова  
вокалікі добра адлюстроўвае змест кнігі.

Своесабытай з'яўляецца вокалікі ра-  
боты мастака М. Тарасківа да зборні-  
ка «Апаবাদанні І. Мележа «У завруху».

Вокалікі, паказаныя на выстаўцы, гаво-  
рыць аб імкненні мастакоў падкрэсліць  
графічнымі сродкамі тое, што падкрэслі-  
вае аўтар кнігі моўнымі сродкамі.

Толькі мастак А. Тычына прадставіў на  
выстаўцы каларычны лінаграфічны. У цяжкай  
спецыфічнай тэхніцы лінаграфіі, у  
2—3 фарбы, мастак умела перадае настрой  
выбраннага ім матыву. Добры яго пейзаж  
«У разбураным горадзе»; своеасабытая  
работа «Салют у Дзень перамогі 9 мая  
1945 года».

Сярод работ мастака А. Кроля найбольш  
насычаным па колеры з'яўляецца пейзаж,  
які выкананы гуашшю—«Вёска Орвеніш».

Пейзажы работы заслужанага дзеяча  
мастацтва У. Кудрэвіча маюць цікавасць,  
як дакументы, якія паказваюць горад Ке-  
мерава—«Кузня перамогі», як называлі  
гэты горад у час вайны. Заводы-гіганты  
г. Кемерава бесперапынна вырацоўвалі  
зброю для фронту.

Наглядна з'яўляюцца і майстэрствам малюнка  
характарызуецца работы А. Волкава, якія  
бічуюць бюракратыю, хабарніцкаў, а таксама  
недахопы побыту. Экспрэсіўныя малюнкі  
А. Волкава прасякнуты дынамікай і вэ-  
стрын'ей.

На падобныя ж тэмы прадстаўлены ра-  
боты мастака С. Раманава і М. Гурло.

Вартыя увагі партрэты работы мастакоў  
І. Ціханова і С. Каткова, якія праўдзіва  
паказваюць аблічча кітайцаў, іх індыві-  
дуальныя, псіхалагічныя рысы, чаго нельга  
сказаць аб маніцііх—М. Тарасківа.  
Экспрэсіўны малюнак І. Ціханова «Гаспа-  
дар».

На высокім прафесійным узроўні зна-  
ходзіцца партрэты сангвінай работы А. Шыб-

нёва. Жывасцю адрозніваюцца «Партрэт  
сына», «Партрэт хлопчыка». Форма гэтых  
партрэтаў, а таксама мужыцкага—моцная  
і добра прамадэжыравана.  
Работы мастака Л. Рана, якія паказваюць  
старую жанчыну і старую з дзіцем,  
маюць элемент некаторай манернасці. Ад-  
начасова ў Л. Рана ёсць работы прастыя  
і пераканаўчыя, як напрыклад «Вова»,  
«Хлопчык».

Партрэты партызан работы мастака  
М. Гусева зусім не перадаюць характэр-  
ных рыс у абліччы народных месцінаў.  
Манера гэтых партрэтаў аднастайная.  
Паказваючы розных людзей, мастак вы-  
карыстоўвае адзін і той-жа прыём.

Больш індывідуалізаваны актывічныя  
партрэты савецкіх камандзіраў работы  
Н. Гуціева «В. Нікіфару—камандзір  
партызанскага атрада», «Д. Фролаў—намеснік  
камбрыга», «Рэбенку Ю.—камандзір  
дыверсійнага атрада» і іншыя. Аднак і гэтыя  
партрэты выкананы з некаторай абмяжо-  
ванасцю. У іх няма экспрэсіі, сілы вобраза,  
у колеры мастак не робіць акцэнт.

Валікім недахопам выстаўкі з'яўляецца  
недастаткова поўны і ўсебаковы паказ су-  
часнага чалавека. Па-сутніцы, тут амаль  
няма глыбокай перадачы вобраза саветска-  
га вояна, няма партрэтаў нашых рабочых,  
сялян, геранічных аднаўленцаў і стваральні-  
каў новага шчаслівага жыцця.

Дасягненні ў галіне плаката вельмі  
нізкія, у той час як агітацыйнае знач-  
чынне плаката, які атрымлівае масавае па-  
шэрэнне, вельмі вялікае.

Вылучаецца прасякнуты глыбокім зме-  
стам плакат работы І. Ахрэмчыка. Гэты  
плакат друкаваўся ў часопісе «Раздзім  
фашысцкую гадзіну». Мастак стварыў воб-  
раз беларускай партызанкі, якая выўляе  
гнеў, непарушыю сілу ўсёго беларускага  
народа.

Выразны эскізі плаката І. Ціханова для  
агітацыйна—«Воін! Цябе чакае народ  
Беларусі!»

Просты і пераканаўчы плакат Я. Красоў-  
скага «Беларусь была і будзе саветскай».

Плакат П. Гаўрыленкі «Бязлітасна зніш-  
чым фашысцкіх захопнікаў» з прычыны няў-  
далага спалучэння цёмных фарбаў дрэнна  
чытаецца.

Схематычны і празмерна спрочнены пла-  
кат Л. Замаха «Беларуская Саветская со-  
цыялістычная Рэспубліка ёсць сацыялістыч-  
ная дзяржава рабочых і сялян».

Выстаўка графікі з'яўляецца аглядан сіл  
і магчымасцей беларускіх мастакоў у галіне  
графічнага мастацтва. Яна сведчыць аб  
творчых дасягненнях беларускіх мастакоў,  
але разам з тым і аб іх недахопах.

На выстаўцы зусім адсутнічаюць ра-  
боты ў тэхніцы літаграфіі. Неабходна ства-  
рыць умовы, каб мастакі мелі магчымасць  
працаваць непасрэдна на літаграфічным  
камені.

Беларускія мастакі валодаюць даволі  
высокім узроўнем прафесіянальнага май-  
стэрства, аб чым сведчаць работы, прад-  
стаўленыя на выстаўцы, але тэматыка іх  
адстае ад жыцця.

Зусім не адлюстравана мастакімі вейч  
аднаўленчай працы.

Мала на выстаўцы работ, якія паказ-  
ваюць перадавых савецкіх людзей. Не  
досць глыбока і сур'ёзна растлумачаны  
падзеі і гадоў вайны; абгульчэнне са-  
браннага ў дні вайны дакументальнага ма-  
тэрыяла знайшоў месца ў творчасці толькі  
некаторых мастакоў (Я. Зайнаў, І. Даві-  
лавіч, С. Раманаў).

Грамадзянскі абавязак мастакоў патра-  
буе больш уважлівага адносіна да запатра-  
баванняў Радзімы, да запатрабаванняў  
свайго народа, тым больш у галіне гра-  
фічнага мастацтва, творы якога асабліва  
распаўсюджаюцца сярод шырокіх мас.

Ф. ЛЕПТАН.

## ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ОПЕРА

(Да стагоддзя з дня напісання «Сялянка»  
Дуіна-Марцінкевіча)

В. І. Дуіна-Марцінкевіч быў першым бела-  
рускім пісьменнікам XIX ст., літаратурна  
творчыць якога на беларускай мове стана-  
ла змест яго жыцця, з'яўлялася асноўнай  
галіною яго грамадскай дзейнасці. Ён быў  
першым пісьменнікам, які ўзяў сябе за  
беларускай нацыянальнай літаратуры над  
папуэтарнаграфічнымі спробамі сваіх папярэд-  
нікаў. Яму ж належыць гонар пачынальніка  
ювага этапу ў гісторыі беларускай драма-  
тургіі і тэатра.

Драматычны твор Дуіна-Марцінкевіча—  
п'єрэта оперы «Сялянка» напісаны ў канцы  
1843 ці ў самым пачатку 1844 г. і ўпершы-  
ню надрукаваны асобнай кніжкай у Вільні ў  
1846 г. Опера, як назваў яе сам аўтар, напі-  
сана на двух мовах—беларускай і польскай.

Вылучана па-беларуску напісаны словы і  
случы вайта Науму, прыгаворкі селяніна  
Ціта, а таксама ўвесь тэкст для хора ся-  
лянаў па-беларуску ж напісана роля Іскі-  
арыдатара. Па-беларуску размаўляе Юлія з  
войтам Наумам і часткова камісар з сяля-  
няў Рэшта-ж роляй напісана па-польску.  
Такі макаранізм у мове твораў быў адлю-  
страваннем спраўданага стану рэчаў таго часу.

«Сялянка» напісана на тыпу апэратак, у  
якіх празнічны дныяк перамяшчаецца з  
спеціямі і танцамі. Ствараючы яе, Дуіна-  
Марцінкевіч скарыстаў і прыёмы моднага  
ў свае час французскага вадэвіля. У выніку  
«Сялянка» з'явілася своеасабым сплавем  
жанраў оперэткі і вадэвіля, дзе спалучаецца  
дыдактычна-маралістычная лінія з фарсаван-  
камедыйнай. Такое спалучэнне двух стыль-  
х ліній далося адзінства тэкста (для  
Ганна), ухваліў яго ў бок ад рэалізма, але  
Ля-жа часта надае твору (для сцэны)  
васць, зведзосць і камічнасць. Тэкі

тэкст для свайго рэалізму на сцэне па-  
трабуе музыкі. Як вядома, музыку для  
«Сялянка» напісаў Станіслаў Манюшка  
(1819—1872).

Пытанне, калі і дзе ўпершыню была па-  
стаўлена «Сялянка» і колькі разоў яна ігра-  
лася на сцэне, зусім не вядучы; вядомы  
толькі асобныя факты. Дакладна вядома,  
што «Сялянка» з поспехам ігралася ў  
Мінску зімою 1851—1852 года.

Спектаклі адбываліся ў тэатры Поляка,  
які знаходзіўся на Катэдральным пляцы, і  
на прыватных кватэрах (Свіды, Лапцікаў,  
Ляўданскага, у самага Марцінкевіча і ў  
іншых). Мабільны, у сувязі з пастапоўкай  
«Сялянка» ў 1852 годзе Юльян Гарайн у  
газэце «Дзёнік Варшаўскі» змясціў арты-  
кул аб творы Марцінкевіча. Тая-ж газета  
ў 1855 г. у карэспандэнцыі з Мінска пісала,  
што апэрата «Сялянка», у якой галоўную  
ролю Науму іграе сам аўтар, з поспехам  
ідзе на сцэне.

Беларускі паэт Альберт Паўловіч у свай  
«Гістарычнай даведцы» аб «Сялянцы» (гл.  
«Полымя», жывіць-перасень 1929 г.), піша,  
што «опера карысталася вялікім поспехам і  
стаўлася яна ў Мінску, Браўрыску і Слуц-  
ку, на правішчы, як мне вядома, яна стаўла-  
ся на кватэры нашага дзядка сваяка Ва-  
лера Паўловіча, у Глуцку».

«Сялянка» Дуіна-Марцінкевіча з'яўляецца  
салавам двух стыльвых ліній. Гэтыя дзве  
лініі адпавядаюць двум ідэйным праблемам,  
якія па-свойму вырашае пісьменнік: пра-  
блема ўзаемаадносін паміж панамі і прыгон-  
нымі сялянамі і праблема іраўноўна (у со-  
цыяльным аспекце) хахана. Пры гэтым  
абодзве праблемы ўскладніваюцца матывам  
бараньбы супроць «франкаміш» і ўслаў-

лення патрыярхальнай вясковай ідэалі. Асно-  
ўнай усе-такі з'яўляецца праблема  
ўзаемаадносін паміж панамі і прыгоннымі  
сялянамі—актуальная праблема таго часу.  
Яна хвалялася Дуіна-Марцінкевіча, які  
спачувваў прастому народу.

М. Доўнар-Запольскі правільна заўважыў,  
што літаратурная дзейнасць Дуіна-Мар-  
цінкевіча мела практычны характар. «Ён  
імкнуўся,—піша Доўнар-Запольскі,— звар-  
нуць увагу памешчыкаў на сялян і даць  
ардуумую да сялян кнігу для чытання».

Імяна прыктычны і дыдактычны характар  
мае «Сялянка». Тут Дуіна-Марцінкевіч пра-  
даўшае трагішчю Чачота ў беларускай  
літаратуры і збліжаецца з польскай

шляхцкімі пісьменнікамі 30—50 гадоў,  
якія свайго творчасцю імкнуліся зварнуць  
увагу паноў на бедных сялян і расчуліць  
паноў, выклікаць у іх спаўчанне да бяднях.  
Юлія, геранія оперы «Сялянка», апоўне да  
паноў, хоча расчуліць іх, выклікаць спаў-  
чанне да прыгонных.

Дуіна-Марцінкевіч імкнуўся вучыць і  
паноў і сялян; паноў ён заклікаў зварнуць  
увагу на сялян, не зважаючы іх быць для  
іх бацькаў, а сялян вучыў любіць сваіх  
паноў, шчыра і адданна служыць ім. У такой  
ідэальнай гармоніі і суладзі інтэрэсаў абод-  
вух класаў уяўляў сабе Дуіна-Марцінке-  
віч шлях да вырашэння асноўнага пытаньня  
свайго часу. Дуіна-Марцінкевіч, пісьменнік  
ліберал, трымаўся адстаўля погляду на  
карнінае пытанне часу, на характар ўзаема-  
адносін паміж памешчыкамі і сялянамі. Ад-  
нак, ён добра ведаў помы і псіхіку сялян-  
ства, лад думак і пачуццяў яго. Ён умеў  
бачыць цёмныя і светлыя, слабыя і моцныя  
бакі жыцця сялянства. У сваіх творах ко-  
жны раз, адпаведна з мэтаніраванасцю таго  
і іншага творы, ён надаваў вобразам сялян  
праўдзівыя рысы.

Сяляне ў Дуіна-Марцінкевіча супроць-  
пастаўлены надпанкам камісару і Яну.  
У паказе Дуіна-Марцінкевіча яны не  
толькі рабочыя сіла, але і людзі, якія  
маюць чыста, іраўноўнае сумленне,  
працавіткі, з ічырым сэрцам і я-  
сным розумам. Яны перад богам роўныя з  
панамі і заслужваюць таго, каб паны аб-  
ходзіліся з імі, як з людзьмі, а не як з  
быдлам. Адносіны самаго пісьменніка да  
сялян заўсёды натуральныя і шчырыя. Ён  
моцна жадаў налішчыць іх жыццям і гэ-  
тай мэтай праз свае творы звартаўся да  
паноў.